

Juridische kanttekeningen bij het gebruik van sociale media door gemeenten

Door: Tinga Kleefman

Sociale Media zijn tegenwoordig voor alle communicatie van gemeenten van groot belang. Ook ambtenaren zijn, al dan niet in functie, actief op diverse sociale netwerken. Het is goed te realiseren dat een burger in Nederland gemiddeld in honderden tot duizenden databases van media zijn opgenomen (Rapport Onze digitale schaduw, CBP 2009).

Is een ieder zich er wel van bewust dat wat in privé gemeld wordt ook effect kan hebben op de positie van de gemeente en wat het spanningsveld is met rechten van derden? Immers, aan de ene kant geldt het recht op vrijheid van meningsuiting. Maar dat wordt wel beperkt door het Ambtenarenrecht, algemene fatsoensnormen en rechten van derden.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het kader van juridische regels waarmee rekening dient te worden gehouden. Er worden ook tips gegeven hoe deze regels op praktische wijze kunnen worden toegepast.

Typische verplichtingen voor ambtenaren op het sociale net.

De Ambtenarenwet kent een aantal specifieke verboden en geboden over wat een ambtenaar met anderen mag delen en welke rol de gemeente daarbij moet spelen.

Wat is bedoeld om binnen de muren van de vergadering te blijven, dient daar ook te blijven. Zo is het een ambtenaar verboden om emoties of gevoelens die bijvoorbeeld tijdens (beleids)vergaderingen zijn geuit naar buiten brengen. Daarnaast is het de ambtenaar niet toegestaan om over een zaak die een gerechtelijke weg zal inslaan of reeds is ingeslagen contact op te nemen met de betrokken partijen.

Lastig is daarbij wel wat in het landschap van sociale media onder “contact opnemen” dient te worden verstaan. Wat is een Twitterbericht? Een gerichte melding aan een groep aangeslotenen? En verandert dit naar mate er meer hashtag (= het symbool #) met namen van betrokkenen worden genoemd? Hierover bestaat nog geen juridische duidelijkheid. Maar zoals u juristen vaak hoort zeggen, zal het bericht per individueel geval moeten worden beoordeeld.

In de Ambtenarenwet staat ook een algemene norm dat een ambtenaar zich als een “goed” ambtenaar dient te gedragen. Een ruime norm,

waaronder indien wenselijk een veelvoud van wenselijke gedragingen kan worden geplaatst. De verplichting om vertrouwelijke gegevens geheim te houden is ook een dergelijke veegnorm.

Op het bevoegde gezag in de gemeente rust het gebod om integriteitbeleid te voeren. Daarbij dient ook aandacht te worden gevraagd voor het bewustzijn om zich als ambtenaar integer op te stellen. Een beleid invoeren brengt vanzelfsprekend ook met zich mee dat dit moet worden gehandhaafd. Maar hoe kan een gemeente erop toezien dat de ambtenaren via diverse sociale media (al dan niet onder een pseudoniem) hun bevoegdheden, taken en verkregen informatie niet misbruiken?

De wet biedt daarvoor al een aanknopingspunt en verplicht dat het beleid gericht op integere ambtenaren tevens deel uitmaakt van het personeelsbeleid. Een gedragscode over welk gedrag een gemeente verwacht van zijn ambtenaren bij gebruik van sociale media zal bij veel gemeenten vast nog ontbreken, maar is dus juist ook in verband met sociale media van groot belang. Het is immers voor een gemeente ondoenlijk om het gehele internet in de gaten te houden. Veel bedrijven gebruiken dergelijke voorschriften al, en gebruiken regels als:

- doe je niet als een ander voor en zeg wie je bent en namens wie je je via de sociale media uitlaat;
- gebruik alleen feiten en bronnen die je hebt geverifieerd;
- respecteer meningen van anderen;
- respecteer rechten van anderen, zoals het recht op privacy (vermijd dus aanduidingen van burgers bij naam, straat, foto's die dat recht kunnen schenden) maar gebruik ook geen foto's of (bouw)tekeningen van anderen, zonder hun duidelijke toestemming;
- meld geen voorgenomen besluiten voordat ze zijn genomen.

Alleen het beleid voeren is niet voldoende. Op het goed uitvoeren van de regels zal actief moeten worden toegezien. Monitor dan ook gedrag, gebruik van de naam van de gemeente op het internet en namen van ambtenaren.

Zorg in dat kader ook voor een eigen meldpunt waar anderen kwalijke berichten over de gemeente of ambtenaren kwijt kunnen. Alle hulp is immers welkom. Er zijn er ook wel dienstverleners die daarbij met slimme software kunnen helpen. Wat op zich ook al scheelt, is zorgen dat gemeenten zorgdragen dat zij over de te gebruiken namen c.q. accounts op het internet beschikt. Dus claim zelf de voor de hand

liggende namen in de sociale media, ook wanneer er weer een nieuwe hype aan het landschap wordt toegevoegd.

Rechten van derden

Welke rechten van derden dienen te worden gerespecteerd? De meest in het oog springende categorie is de intellectuele eigendomsrechten. Daaronder wordt in ieder geval het auteursrecht, merkenrecht, handelsnaamrecht, modelrecht, databankenrecht en octrooirecht verstaan.

Omdat vaak geconstateerd wordt dat in sociale media (te) makkelijk hiermee wordt omgegaan, zal hierna daarop nader worden ingegaan. De uitleg beoogt in ieder geval niet uitputtend te zijn, maar geeft de grote lijnen weer voor het goed gebruik in de sociale media.

Als voorbeelden van werken waarop auteursrecht rust noem ik een geschreven stuk tekst, een (bouw)tekening, een beeldhouwwerk, het ontwerp van een gebouw, een brug en foto's daarvan, maar ook een liedje. Er geldt geen formeel vereiste voor het verkrijgen van auteursrecht, behalve dat de creatie vorm heeft gekregen en dus de "denkwereld" heeft verlaten. Voor het auteursrecht gelden de eisen dat de creatie iets nieuws moet zijn en de maker daarvan iets persoonlijks heeft toegevoegd. Is de vervaardiger in loondienst, dan behoort het auteursrecht toe aan zijn werkgever.

Om het complex te maken; auteursrecht kan ook aan meerdere mensen tegelijkertijd toe behoren, bijvoorbeeld doordat van een kunstwerk in de straat een foto wordt gemaakt, dan kennen we de auteursrechten van de beeldhouwer en de auteursrechten van de fotograaf. Auteursrecht kan alleen schriftelijk aan een ander in eigendom worden overgedragen. De auteursrechthebbende heeft de mogelijkheid om anderen te verbieden om zonder zijn voorafgaande toestemming werken te veelevoudigen en openbaar te maken. Daar is bijvoorbeeld sprake van als een kopie van een tekening wordt gekopieerd door die in een bericht op één van de sociale media te plaatsen. Dat mag in beginsel niet. We kennen bijvoorbeeld van een uitzondering voor nieuws, maar daarvan is slechts in bijzondere situaties sprake van.

Namen van producten of bedrijven kunnen ook een merkrecht vormen. Voor het hebben van een merk geldt het vereiste om dit te registreren. Een rechthebbende van een merk kan ook anderen het gebruik daarvan verbieden, bijvoorbeeld als er namaakproducten van het betrokken merk worden aangeboden.

Voor berichten van derden

Als tip geldt dat het zeker verstandig is om bij de grote providers van sociale media te kijken naar de te voeren klachtenprocedure. Deze wordt ook vaak als “notice-and-take-down” aangeduid. Deze zijn vaak moeilijk inzichtelijk. Wat veel gemeenten niet weten is dat grote merken vaak een contactpersoon krijgen aangewezen of een bijzonder snelle procedure. Ik kan mij voorstellen dat als grote gemeenten met veel onrechtmatige meldingen (van anderen) op de sociale media te maken krijgen een verzoek kunnen doen daarvoor in aanmerking te komen.

Gemeenten kunnen ook zelf een forum ter beschikking stellen. Van belang is dan dat zij op grond van de wet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor onrechtmatige berichten die door anderen worden geplaatst. De gemeente dient in ieder geval zodra hij weet dat berichten onrechtmatige inhoud hebben, deze te verwijderen. Ook daarvoor is een “notice-and-take-down” procedure verstandig. In dit kader verwijs ik graag naar de gedragscode zoals deze tot stand is gekomen na overleg tussen overheden en bedrijfsleven. Op het internet is de vindplaats: <http://www.ecp-epn.nl/werkgroep-notice-and-takedown>.

Tot zover een beknopte weergave van het juridisch kader van het gebruik van sociale media door gemeenten en haar ambtenaren. Vanzelfsprekend valt er nog veel meer over te vertellen. Ik sta open voor suggesties.

KNEPPELHOUT KORTHALS ADVOCATEN

Tinga Kleefman is advocaat bij Kneppelhout & Korthals Advocaten. Haar praktijk omvat alle aspecten van e-commerce, intellectuele eigendom en ICT. Tinga begeleidt zowel nationale als multi nationale cliënten en vertegenwoordigt zonodig haar cliënten in gerechtelijke procedures voor de Nederlandse rechter, het OHIM in Alicante of het Europese Hof van Justitie in

Luxemburg. Ook geeft zij regelmatig lezingen en workshops.

Website: www.kneppelhout.nl/nl/medewerker/mr-tinga-kleefman
Linkedin: nl.linkedin.com/pub/tinga-kleefman/5/63a/755